

TIDNING FÖR SVENSKARNA I ESTLAND

ÅTTONDE
ÅRG.
№ 41

Prenumerationspris:
Helt år Emk. 200:—
Halvt „ „ 125:—
I utlandet:
Helt år Emk. 350:—
Halvt „ „ 200:—

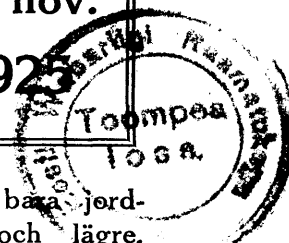
UTKOMMER
ALLA ONSDAGAR

Redaktion:
Svenska Folkförbundet
Ansv. red.: M. Westerblom
Reval, Riddaregatan 3.

Annonspreis
enligt överenskom-
melse.

För längre annonse-
ring beviljas rabatt.

18 nov.
1925

“Väktare, vad lider tiden?”

Denna fråga få vi estlands-svenskar allvarsammast ställa oss själva. Och så blir svaret det, att det är på hög tid „att beställa om vårt hus“. Än några år i dåsighet och sömn, än några försummade tillfällen, och hava vi gjort oss förluster, oersättliga förluster. Ja, vad lider tiden? Ödestimman har slagit, då vi svenskar skola rusta oss till målmedveten kamp för vårt svenska språks vara eller icke vara. “Svenskarne skola sopas bort härifrån dessa orter“ sade nyss en person, som arbetar i en svensk skola. “Asch, käringsprat!” säger mer än en. Nej, inget käringsprat, vad denne sagt högt ut, det tänka många andra. Kom ihåg, svenskar, att sålänge Estlands olika folk stodo under den ryska näven, då var faran ringa, kanske ingen. Nu har majoritetsbefolkningen här i landet fria händer att arbeta för sin utveckling och de arbeta under högt tryck. Utan att de vilja oss något ont direkt, blir deras rastlösa strävanden oss en fara, en dödsfara. Det blir ett överflöd av bildade estniska krafter. Dessa behöva arbete och bröd. Hava vi svenskar ej fullt jämn-goda att sätta fram, besättas

våra svenska platser i skolor, kommunalverk o. s. v. med ester. Och dit har det redan gått! I Paschlep och Sutlep ha vi kommunalsekreterare, som ej förstå svenska och ej heller vill förstå vårt språk. Men äta de bröd, svenska väljarne givit dem i händerna. Och återtjänster? Därom kan nog ges besked. Så småningom skola nog även de blinda bliva seende och de döva höra. Bara det då ej är försent. För endast ett par år tillbaka sades det på ansvarsfullt svenskt håll: svenska lärareplatser kunna grundlagsenligt ej besättas med annat än svenskar. Och nu, nådens år 1925, ha vi estnisk lärare i svensk skola, en lärare, som föga kan svenska! Är det ej så att stearne kunde skrika! Men kanske det än finns folk, som kallar allt detta som “svartmålningar och lösa skrämnskott“ Näväl, om högst 5—10 år få vi se, vem som då undervisar våra svenska barn, om vi ej ha egna fullgoda svenska lärare? Men, måtte jag hava orätt!

Esterna marschera fram i djupa led. De ha ett 80-tal allmänna läroverk, över 5000 studenter i Dorpat, dessutom hela skaror i utlandet, i Tyskland mest. De hava olika fackskolor i mängd,

en lång rad ensamt bara jordbruksskolor, högre och lägre. Fullt hus överallt. Fem seminarier, dessutom pedagogiska kurser för folk, som avlagt studentexamen. Vad hava vi svenskar? Ej en enda fortsättningskola utom Birkas. Och bara en enda 6-klassig folkskola på landsbygden! Är det ej så, att man kan sjunka till marken i känslan av vår vanmakt inför den förkrossande övermakten? Birkas! Vad mäktar den på 5 korta vintermånader och med det svagt förberedda elevmaterialet? Den får på våren sluta, där man redan bort börja på hösten. Och hur stor är % av våra ungdomar, som söka sig dit och som kunna beredas plats där? En bråkdel bara, en liten bråkdel. Vore ej tiden inne att tänka på en högre avdelning vid Birkas??? En utvidgning av både på höjden, bredden och djupet. “Vi har svenskar vid estniska läroverk,” säges det. Läroverket i Hapsal har många svenska elever. Gott och väl. Men den andliga kost, som där består, därav växa inga kraftiga svenskstammar. Det blir män och kvinnor, som på en snäv horisont, som mer eller mindre fått främmande blod i ådrorna. Därpå finnas redan.

exempel: estniska ord och glösor och tänkesätt. Och skulle det förvåna om just dessa unga skulle känna en dragning till det folk, som bidragit dem med sitt andliga bröd, just gjort dem till vad de äro, om de i sin tur skulle vidarebefordra det i sin svenska omgivning, vad de själva insugit? Skulle det förvåna, om icke de just i första hand skulle upptäcka den stora skillnaden mellan svenskar och icke svenskar, inse de senares efterblivenhet och därav draga sina slutsatser? Slutsatser som vi icke vilja tänka till slut. Deras bildning och vetande blir oss svenskar ett kunskapsträd på både gott och ont. —

Det stundar till vargatider, det är solklart. Skall vi icke draga det kortare strået, måste vi röra på oss. Fortast möjligt skall den 6-klassiga folkskolan sättas i gång i alla svenska kommuner och vid alla svenska skolor. 1930 kan det redan vara försent. Sedan svensk lärdomsskola. Men innan dess ett ut- och påbyggt Birkas, som kan ta emot alla vuxna svenska ungdomar, och våra lärare: med händer och tänder må de försöka skaffa sig den erforderliga kompetensen. Annars äro de och vi alla forlorade.

Svenska kommunalmän, svenske väljare, vaken till insikt om vad tiden kräver! och det medan det ännu heter: idag!

”Känn vad du bör och tål,
Fatta ditt levnadsmål,
Glatt som till fest!”

Joel Nyman.

Svenskar, tyskar och Baltikum.

Vi hava tidigare i Kustbon sett att förbindelserna mellan Sverige å ena sidan och de områden, som nu utgöra republikerna Estland och Lettland å den andra, äro urgamla. Enligt prof. Schück i ”Svenska Folkets Historia” kan man antaga att Estland under vikingatiden varit en svensk

syssla och även Kurland var, som det synes, en svensk provins. Med vikingatidens slut och införandet af kristendomen i Sverige råkade emellertid den svenska flottan i förfall. Det gamla konungahuset hade dött ut och en svaghetsperiod inträde. Skattländerna öster om Östersjön gingo förlorade. Där kommo svenskarne något senare att efterträdas af tyskarne. Som skeppsbrutna sjömän kommo dessa första gången till Baltikum och blevo väl mattogna af den infödda befolkningen. Senare återkomma de som missionärer och köpmän och slutligen som eröfrare. De satte sig i besittning av Estland, Livland och Kurland, berövade invånarne i dessa länder jorden och dessutom friheten. Befolkningen nedsjönk i livegenskap och behandlades synnerligen brutalt. En livegen, flydde från sin herre, straffades med avtagandet av ett ben. Ån 1586 förklarade den polske konungen Stefan, vilken 1561 erövat delar av Baltikum, att den tyska adeln där „så jämmerligt undertryckte bondfolket, att man icke hört maken i hela världen, icke ens bland hedningar och barbarer.” För Estlands allmoges voro ej de helt annorlunda fria förhållanden, under vilka Finlands bönder levde, obekanta. Ån 1343 kom det till ett våldsamt estniskt uppror mot tyskarne på vilka ett fullständigt blodbad anställdes. Samtidigt sände esterna bud till den svenske hövitsmannen på Åbo slott och lovade bli va svenska undersåtar, om de finge hjälp. Esterna ledo emellertid ett avgörande nederlag innan den svenska hjälpen hann anlända.

Under Erik XIV:s tid blev Estland svenskt och Gustaf II Adolf gjorde även Livland till ett svenskt land. En ny tid började för de så hårt förtryckta estniska och lettiska folken. Redan Erik XIV ingrep mot de tyska godsägarnes tyranniska framfart mot estniska bönderna, mot dessa godsägares

”okristliga slående och hudstrykande.” Även Karl IX vände sig bestämt mot livegenskapen i Estland. Den svenska tiden i länderna söder om Finska viken blev där en de stora reformernas tid. Särskilt Karl XI gjorde ofantligt mycket för att förbättra de undertryckta esternas och letternas ställning. Tyskarnes feodala privilegier såsom ”jus prima noctis,” ”jus vita de necis” etc. upphävdes. Folkskolor med folkets modersmål som skolspråk upprättades. I Nordisk Familjebok, art. Ösel, berättas att exempelvis å denna stora ö under Karl XI:s tid hvarje socken fick en estnisk skola. En av den svenska regeringens märkligaste åtgärder var undersökandet av åtkomsten till jorden, varvid det visade sig att största delen, i Livland 5/6, av godsens förvärvats med våld (se Svenska Dagbladet 26 aug. 1923). Stora jordarealer indrogos på grund härav till staten. Livegenskapen upphävdes. Den svenska regeringen gjorde det svenska väldet älskat bland de så länge misshandlade estniska och lettiska folken. Tyskarne blevo ej lika förtjusta. Så kallar Tornius i ”Die Baltischen Provinzen” Karl XI:s reduktion ett rättsbrott av värsta slag och säger att Karl XI brottsligt förspilt de baltiska provinsernas sympatier. Man kan ju förstå att tysk-balterna med ovilja sågo sig förlora rätten efter eget behag få misshandla ester och letter. Den nya ordning Karl XI skapat i Estland och Livland ansågs av dessa länders tyska adel som en upprörande orätt. Man började i de kretsarne önska skiljmissa från Sverige. Man närmade sig t. o. m. på ett betänkligt sätt högförräderiets gräns. Den överskred den tysk-livländske adelsmannen J. R. von Patkul. De svenska reformerna i hans hemland uppfyllde honom med ett glödande hat mot Sverige. Med lidelse arbetade han på att skaffa detta fiender. Hans strävan blev att söka få till stånd ett

förbund mellan zaren av Ryssland och konungarne av Polen och Danmark. Patkul, som verkligen besatt diplomatisk förmåga, lyckades i dessa sina strävanden. Olika omständigheter bidro här till. En av dessa, som ej tillräckligt beaktats av oss svenskar, omnämnes i prof. Reeb's "Russische Geschichte", tredje uppl. 1919. Samlung Göschen. Där säger å vid 53: "Framgången mot Ason hade blott blivit möjlig för Peter genom det understöd, som utlandet hade låtit komma honom till del genom meddelandet av Europas krigsvetenskapliga erfarenheter. Detta understöd hade vissa orsaker. Under det att ännu Ivan IV:s begäran om överlåtande av kängjutare etc. hade mötts av livligt motstånd från de tyska riksfurstarnes sida, vilka med alla medel ville förhindra ett stärkande av den ryska staten, låg det nu i Mellaneuropas intresse att i möjligaste mån stärka Ryssland för att erhålla en motvikt mot det övermäktiga Sverige som ända från Gustaf II Adolfs och Oxenstiernas tid var förbundet med Frankrike. Utdöendet av huset Habsburgs spanska linje var förestående och redan länge rustade Europa för detta fall vara berett. Mot Frankrikes anspråk på den spanska monarkien stredo i spanska tronföljdskriget Tyskland, England, Holland, Danmark, Portugal och Savoyen, under det att Ludvig XIV, då hans bundsförvant Sverige i Nordiska kriget sysselsattes av Peter och hans bundsförvanter, blott fann hjälp hos Köln och Bayern." I detta samband påminna vi oss att den ryska armé Karl XII besegrade vid Narva kämpade under tyskt befäl. Det är verkligen ett egenomligt förhållande att den man, som skapade alliansen mot Karl XII, var en tysk man och att tysk hjälp satte zar Peter i stånd att föra krig mot Sverige.

Agnar Söderberg.

Från utkiken.

Utländska vänner till oss estlandssvenskar hava alltid med en viss nyfikenhet velat få veta om de maktägandes ställning till oss svenskar, huruvida vi utsattes för några påtryckningar från esternas sida.

Det har alltid varit oss ett kärt nöje få intyga och bekräfta myndigheternas korrekta, ja, välvilliga förhållande mot oss, att vi på intet vis märkt någon styvmoderlighet eller att vi skulle behandlats och betraktats som andraklass medborgare. Ja, fastmer hava vi kunnat glädja oss åt en välvilja, som knappast kommit andra folkminoriteter här i landet till del. Vårt svenska namn tycks hava en god anklang i våra grannars sinnen och mer än en gång hava maktägande betygat oss svenskar smickrande omdömen i sammanhang med "den gamla, goda svenska tiden." Esternas ansvarskännande män tycks även vara på det klara med, att de Nordiska folkens, speciellt då det svenska, intressen för den unga Estlands statsbildningen i icke så ringa grad bottnar i samhörighetskänslan med den svenska folkspillran i Österled.

Det har således, i stort sett, varit odelat angenäma intryck vi erhållit av samlevnaden med de estniska syskonen. Denna känsla av samhörighet har vuxit ännu starkare till följd av gemensamt delat ljuft och lett såväl i äldre som nyare och nyaste tider. Båda två hava vi fått vidkännas de maktägandes brutala klackar och sida vid sida hava svenskar och ester kämpat och blandat blod för det gemensamma fosterlandets befrielse.

På ett håll hava dock upprepande gånger skorrande toner av disharmoni gjort sig förnimbara och det inom det ämbetsverk, som står i närmaste kontakt med Estlandssvenskarnes stora flertal. Det är skolstyrelsen i kretsen Vik i Hapsal, som

från början så gott som betraktat oss med avoga blickar och som gång på gång försökt göra oss svärsigheter, sätta krokben för svenska strävanden. I sannings namn får dock medgivnas, att de oangenäma gnidningarna, friktionerna, förorsakats av en i Svenska Estland ökad ämbetsman, en man, som till följd av sin samhällsställning, bildning, och namn inom landets litteraturvärld borde visat oss mera förståelse. Dennes senaste ställning till den upprörande lärarefrågan i Österby, Nuckö, då till skola med även svenska barn registrerats en estnisk lärarinna, som förstår föga svenska, är den droppe, som kommer svenskarnes tålmodsbägare att rinna över. Kunde denna person ersättas med en mot oss svenskar opartisk ämbetsman, vore freden och friden snart nog återställda. Om ej, så bli vi svenskar nog så illa tvungna att, ju förr dess bättre, få vår kulturella autonomifråga i hamn och med den, den egna svenska skolstyrelsen organiserad. Då sluppe vi alla obehagen med ämbetsmän, som bära med planer av moskovitfason i bakfickan.

Farbror Svenske

DEN GÅNGNA VECKAN.

Inrikes.

Bland den gångna veckans tilldragelser böra skyddskåristernas i Reval högtidsdagar lördagen den 14 och söndagen den 15 dennes nämnas. Demonstrationerna och tillställningarna i övrigt voro i allt väl lyckade och tilldrogo sig allmänhetens i huvudstaden synnerliga intresse. Det var liv och rörelse på gatorna lördagskvällen och hela söndagen. På lördagskvällen marscherade kåren i ordnade led med bloss förbi riksäldstens bostad och rådhuset, där hälsnings- och lyckönskningstal höllos. Orkestern spelade, sirenerna ljödo. Man saluterade och i kyrktornen spelades koraler. Högtidligast var flaggin-

vignen. Denna handling förrättades av biskop Kukk och mitropolit Alexander. Det hela avslutades med en festlig tillställning på söndagskvällen i Estonias konsertsal.

Den enighet, som rådde bland skyddskårister, är tyvärr icke rådande bland de ledande i staten. Olika missljud göra sig numer ofta förnimbara från vissa håll inom regeringen. Kommunikationsministern, K. Wirma, har beslutat avskeda järnvägschefen W. Reinok, emedan denne skulle vara direktor för en tabaksfabrik. Regeringen godkände emellertid icke ministerns åtgärder, ty herr Reinok är endast styrelseledamot och de förra ministrarna ha ingenting haft emot att Reinok, då hr R. själv bragt saken på tal, stått i nämnda styrelse. Den påtänkta nya kandidaten, herr Tulp, gillades icke av press och sakkunniga, emedan han saknade hithörande fackbildning. Minister Wirma tycks i detta fall varken ha regeringens eller allmänhetens medhåll.

En mycket förständig åtgärd är passviseringsavskaffandet för resor mellan Estland och Lettland. På grund av ett estnisk-lettiskt avtal upphör all passvisering från och med den 1 december för estniska och lettiska medborgare, då det gäller resor mellan dessa länder. En resa till Riga blir därigenom förenklad.

Utlandet.

I Italien växer Mussolinis anhängares antal. Detta antal är långt större än socialisternas, och den sista tidens händelser göra att Mussolinis popularitet växer allt mer, och det mycket hastigt. Tusenden önskade nu vara fascister. Den nuvarande regeringen bidrager dessutom till att upphöja hans utmärkta finans- och utrikespolitik. Finansernas ordande under Mussolinis ledning går mycket snabbt, och nu har även skuldfrågan med Amerika ordnats lyckligt, varvid villkoren icke äro sämre än de som uppställts för andra länder. På 62 år har Italien att betala c. 2 miljarder dollar, under de första åren mycket små summor och låg ränta, högst $3\frac{1}{2}$ 0/0. Italien kan vara nöjd därmed. — Socialisterna ha motgångar i Italien, men de äro nog själva skuld därtill, ty även de ha genom vissa trådar varit delaktiga i den sammanslutning, som ämnade dräpa Mussolini och genom vapenmakt störta den nuvarande regeringen. Deras alla göranden komma att noga kotrolleras. En del socialistiska tidningar ha indragits, och personer ur deras led ha arresterats.

I Frankrike håller man på med att omarbete finansprojekten Painlevé's första projekt gillades varken av vänstern eller högern. Enligt vänstern tillvaratogs vän-

sterns intressen allt för litet och högern tyckte, att det gick i allt för vänster-riktning. Painlevé kommer därför snart med ett nytt förslag. Få se, om han lyckas tillfredsställa deputeradekammaren och senaten med sitt nya projekt.

I Syrien slåss fransmän och araber, om än icke så häftigt, allt fortfarande. Frankrike vore kanske redo att ge araberna en vidsträkt självstyrelse, men först måste fred fås till stånd.

Kyrkliga meddelanden.

St. Mikael's kyrkan.

Sönd. 22. Högmässa kl. 10.30.

Vårens konfiamander samlas kl. 6.30 i pastorsbostaden.

Vigda: Robert F. Rosen och Fanny R. Luther.

Förelysta: Adolf Klingberg och Liine Rehepap.

Död: Kristian J. Pisa den 1. nov. i en ålder av 69 år o. 10 mån.

Revals torgpris

	per pund	Emk.	
Hela svin			47—50
Gädda	" "	" "	20—25
Abborre	" "	" "	18—20
Strömming	" "	" "	10—12
Wassbuk			
(Kilo).	" "	" "	10—15
Smör	" "	" "	90—125
Mjök	" stop	" "	18—20
Ägg	" par	" "	20—24
Rågmjöl	" pud	" "	290—300
Havre	" pud	" "	240—275
Potatis	" stop	" "	7—8

BIL-TRANSPORTER

verkställes av
A. S. SLEIPNER, Stockholm
Riks 2485, Norr. 4339

till angränsande statssamhällen, järnvägsstationer, egendomar och handelsaffärer.

Bageriidkarnes Jäst-Aktienbolag

hållbar och jäskraftig

Pressjäst

är oöverträffad.

Återsförsäljare antagas där vi förut icke äro representerade.

Post- och telegrafadress:

Jästängen, STOCKHOLM.

HANSA

STOCKHOLM

Eget kapital

Kr. 6.000.000

FÖRSÄKRINGSRÖRELSE

Avdelningskontor i REVAL:

S. Karja tän. 9.

Svenska Sockerfabriks A. B., Malmö.

Bitsocker, förpackat i paket om 2 å 2 $\frac{1}{2}$ kg, finnes till salu hos alla specerihandlare.